***Проект***

# МОТИВИ

## към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитните институции

С проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитните институции се предвиждат изменения и допълнения в националната правна рамка за пруденциален надзор.

### I. Основни изменения, предлагани в Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитните институции (ЗИД на ЗКИ)

### 1. Изменения, свързани с въвеждане в националното законодателство на Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете от екологичен, социален и управленски характер

Основната цел на предложения проект на ЗИД на ЗКИ е въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете от екологичен, социален и управленски характер (Директива (ЕС) 2024/1619). Измененията в Директива 2013/36/ЕС[1] имат за цел осигуряване на независимостта на надзорните органи на кредитните институции; укрепване на основаната на риска капиталова рамка без значително увеличаване на капиталовите изисквания като цяло; насочване на вниманието в по-голяма степен върху рисковете с екологичен, социален и управленски характер в пруденциалната уредба; допълнително хармонизиране на надзорните правомощия и инструменти; и намаляване на административните разходи на кредитните институции и на инвестиционните посредници по чл. 9а, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ), тоест тези за които се прилага пруденциалната рамка, приложима за кредитните

[1] Директива 2013/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници, за изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО (ОВ L 176, 27.6.2013 г. стр. 338–436).

институции, във връзка с публичното оповестяване и подобряване на достъпа до пруденциалните данни на институциите.

Изискванията на Директива (ЕС) 2024/1619 следва да бъдат въведени в националното законодателство в срок до 10 януари 2026 г.

За да се постигне съответствие с Директива (ЕС) 2024/1619 в Закона за кредитните институции, респективно в Закона за пазарите на финансови инструменти, се предвиждат промени в следните аспекти:

1.1. В глава първа на ЗКИ се създава нов раздел II „Независимост по отношение на надзора върху банките“, в който се доразвиват и допълват изискванията за независимост на служители и членове на Управителният съвет (УС) на Българската народна банка (БНБ). На първо място се въвеждат правила, които гарантират независимост на БНБ в качеството ѝ на компетентен орган за банков надзор. По – конкретно с тези правила се определя обхвата на лицата от персонала на БНБ, за които ще се прилагат новите изисквания за независимост и прозрачност. За целта в законопроекта е предложена дефиниция на „служители на БНБ“, а именно: „служители на длъжности, свързани със създаване, придобиване или ползване на информация за целите на банковия надзор или във връзка с него“. Управителният съвет на БНБ определя длъжностите, в чиито функции попадат тези дейности. Тези правила не се прилагат по отношение на управителя на БНБ (в съответствие с изричен текст от директивата и предвид наличието на правила по отношение на него в Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (ЕЦБ)). С допълнение в Закона за Българската народна банка е предвидена максимална продължителност (без ограничение на каква длъжност) на мандатите на членовете на УС на БНБ от най-много 14 години. Регламентирана е забрана за търгуване с финансови инструменти, емитирани от или реферирани към поднадзорни лица и забрана за наемане или сключване на споразумения за предоставяне на професионални услуги за определен период от време („период на спиране“) с институции, в които съответно лице е участвало пряко в надзора или във вземането на решения, като са предвидени и ограничения за достъп до поверителна и чувствителна информация по време на периода на спиране. Уредено е и задължение за подаване на декларация за интереси, без да се засягат изискванията за подаване на имуществени декларации съгласно другите нормативни актове.

1.2. Със законопроекта се предлагат изменения и допълнения в ЗКИ, респективно в ЗПФИ, в условията и реда за извършване на оценки за надеждност и пригодност на

членовете на ръководните органи и на лицата, заемащи ключови позиции в банките и в инвестиционните посредници по чл. 9а, ал. 2 от ЗПФИ. Промените надграждат и развиват съществуващия режим, като засилват отговорността на тези институции за осигуряване наличието на знания, умения и опит на тези лица, както и за гарантиране на разнообразие в качествата и професионалния опит на състава на ръководните органи. Предвижда се при оценката на репутацията на тези лица да се вземат предвид по-широк кръг обстоятелства, като административни наказания, принудителни административни и други мерки, наложени на оценяваното лице или на юридическо лице, в което то заема или е заемало длъжност с ръководни функции, включително висящи производства за налагане на такива, което съответства на вече установената практика на ЕЦБ. Допълват се изискванията за колективна пригодност на ръководните органи, като занапред ще следва да се отчитат и екологичните, социални и управленски фактори.

Предвид нарастващата значимост на информационните и комуникационни технологии и тяхното отражение върху стабилността на кредитните институции и инвестиционните посредници по чл. 9а, ал. 2 от ЗПФИ, е предвидено ръководителят за управление на риска в областта на информационните и комуникационните технологии в такава институция да се счита за лице, заемащо ключова позиция, съответно спрямо него да се прилагат изисквания за наличие на добра репутация, знания, умения и опит и да се извършва оценка от страна на БНБ, респективно от Комисията за финансов надзор, на неговата пригодност.

В съответствие с Директива (ЕС) 2024/1619, в ЗКИ се предвижда част от новите изисквания относно оценката за надеждност и пригодност да се прилагат съответно и за членовете на ръководните органи и за лицата, оправомощени да управляват и представляват финансов холдинг или финансов холдинг със смесена дейност, който е получил одобрение по реда на чл. 35а от ЗКИ (одобрен холдинг).

1.3. Раздел III в глава трета на ЗКИ се обособява в подраздели в съответствие с трите нови глави на Директива (ЕС) 2024/1619 относно въвеждане на хармонизирани изисквания за уведомяване и надзорни правомощия по отношение на пруденциално значимите трансакции, извършвани от банките и одобрените холдинги. Това са: придобиване и прехвърляне на съществени дялови участия; съществени прехвърляния на активи и пасиви; и преобразувания.

Понастоящем надзорните процедури в тези области се различават значително в отделните държави членки, като в някои не съществуват, което се отразява

отрицателно на равнопоставеността на вътрешния пазар. Целта на новите процедури, които следват замисъла на процедурата за одобрение на придобиване на квалифицирани дялови участия в досегашния ѝ вид в правото на ЕС, е да се гарантира наблюдението на надзорния орган при реализиране на сделките, които могат съществено да променят рисковия профил на банката.

По отношение на придобиване на съществено дялово участие се въвежда изискване за извършване на преценка и издаване на одобрение от надзорния орган, когато банка и одобрен финансов холдинг (със смесена дейност) възнамерява да придобие дялово участие, което достига или надхвърля 15 на сто от приемливия им капитал, независимо дали придобиването е във финансовия или нефинансовия сектор. От друга страна, прехвърлянето на активи и пасиви, което достига или надхвърля 10 на сто от общите активи или пасиви на съответния субект, а когато участващите в операцията лица са от една и съща група – 15 на сто от общите му активи или пасиви, може да бъде извършено след уведомяване на надзорния орган, без изискване за оценка и одобрение. Доразвит е съществуващият в ЗКИ разрешителен режим на преобразуванията, в които участват банки, като процедурата за оценка от надзорните органи, предвидена в проекта, има допълващ характер по отношение на общия режим на преобразуванията по Търговския закон. С цел яснота и точност при прилагането на режима в законопроекта са въведени дефиниции на попадащите в обхвата на режима по ЗКИ форми на преобразуване на банки и одобрените холдинги.

И за трите категории процедури са предвидени задължения за сътрудничество и безпрепятствен обмен на информация между различните надзорни органи, включително с органите, отговарящи за борбата с изпирането на пари или финансирането на тероризма, и координация в процеса на оценка.

1.4. Съществена промяна в законопроекта е въведената с Директива (ЕС) 2024/1619 нова хармонизирана уредба за достъп до пазара на предприятия от трети държави, които възнамеряват да предлагат банкови услуги на клиенти, намиращи се в държави членки на ЕС. С нея се дава възможност на действащите банки от трети държави да продължат да извършват презгранична дейност с клиенти от ЕС на основата на съществуващите режими в държавите членки. В тази връзка действащият към момента национален режим в ЗКИ за лицензиране и осъществяване на дейност от клонове на банки от трети държави се допълва както следва:

- Към условията за издаване на лиценз на клон от трета държава се добавят спазване на регулаторните изисквания във връзка с капитала, ликвидността,

вътрешното управление и управлението на риска, изискванията за регистриране, както и липсата на съмнение за изпиране на пари или финансиране на тероризъм. Предвижда се задължение за БНБ след получаване на заявление за издаване на лиценз да извърши класификация на клона в една от категориите, съобразени с риска, който клонът представлява за финансовата стабилност и целостта на пазара. В категория 1 влизат клоновете, които се считат за по-рискови – или поради стойността на регистрираните активи, или поради относителния размер над определен праг на приеманите депозити на дребно. В категория 2 попадат клоновете, които се считат за малки и несложни и за непредставляващи значителен риск за финансовата стабилност.

- По отношение на ликвидността се предвижда задължение за клоновете от трети държави да спазват изискванията за ликвидност, приложими към банките, което съответства на възприетата от БНБ практика и е допустимо от Директива (ЕС) 2024/1619, която съдържа изрична възможност за прилагане на национални изисквания в областта. Предвижда се вписване в регистър на активите и пасивите, регистрирани или инициирани от клон от трета държава, който регистър се управлява от клона самостоятелно.

- Във връзка с изискванията за вътрешно управление и управление на риска от всички клонове се изисква да имат най-малко две лица в съответната държава членка, които да осъществяват действителното управление на дейността на клона и които отговарят на приложимите изисквания за надеждност и пригодност, както и се предвижда възможност за БНБ да може да изиска клон от категория 1, с оглед осигуряване на стабилното му управление, да създаде управителен комитет, който се състои най-малко от трима членове.

- Предвидено е БНБ да оценява дали клонове от трети държави имат системно значение, като са описани конкретни критерии за преценка и се урежда правомощието на БНБ да изиска клон от трета държава да подаде заявление за издаване на лиценз за кредитна институция, при определени нормативно установени условия. С оглед спазването от страна на клоновете от трети държави на изискванията към дейността им, наред със задълженията им за предоставяне на БНБ на регулаторна и финансова информация в конкретно определени срокове и при необходимост, БНБ следва да ги включи в плана за надзорни проверки и при необходимост да прилага надзорни мерки за гарантиране или възстановяване на спазването на тези изисквания.

1.5. В съответствие с разпоредбите на Директива (ЕС) 2024/1619, които преразглеждат и доразвиват санкционния режим по отношение на кредитните

институции, в законопроекта са предвидени изменения, свързани с надзорните правомощия на БНБ и инструментариума, с който разполага, за да осигури спазването на приложимите пруденциални изисквания. Като основен и най-съществен момент в тази връзка е въвеждането на възможност БНБ да налага периодична парична санкция като мярка за принудително изпълнение за заплащане на парична сума за всеки ден на неизпълнение на законовите задължения или на решения на надзорния орган, докато продължава неизпълнението. Целта е да се прекрати неизпълнението във възможно най-кратък срок, като се принуди съответното лице да изпълни своето задължение. Периодичната парична санкция не може да бъде наложена за срок по-дълъг от 6 месеца. С оглед обстоятелството, че целта на периодичната парична санкция е да принуди определено лице да прекрати неизпълнение на задължение, в проекта изрично е уредено, че налагането на периодична парична санкция не възпрепятства надзорният орган от възможността за прилагане на надзорна мярка или последващо административно наказание за същото деяние.

Предвидено е размерът на периодичната парична санкция и на имуществената санкция на юридическо лице да се определя въз основа на общия му годишен нетен оборот, като е въведена дефиниция, включваща изчерпателен списък от елементи, които да бъдат отчетени при изчисляването на санкцията.

По отношение на правомощията на надзорния орган да прилага надзорни мерки с проекта е разширен обхватът на лицата, спрямо които може да бъде приложена такава мярка, допълнени са случаите, при които могат да бъдат прилагани надзорни мерки и са регламентирани няколко нови видове мерки. Уредена е и възможността БНБ да приложи мерки спрямо клонове от трета държава, както и спрямо инвестиционен посредник, когато не е получил лиценз за извършване на дейност като банка, въпреки наличието на условията на ЗКИ.

Промените, които въвежда законопроектът в частта за санкциите, включват и изрично изброяване на обстоятелствата, които БНБ следва да вземе предвид при определяне размера на административното наказание, а именно тежестта и продължителността на нарушението, степента на отговорност, финансовото състояние на лицето, както и всички други фактори, които са от значение за индивидуализацията на наказанието.

**2. Отстраняване на непълноти и прецизиране на разпоредби от ЗКИ**

Със законопроекта се предлагат допълнения, свързани с констатирани от Европейската комисия несъответствия при извършената оценка на съответствието по

отношение на Директива (ЕС) 2019/878 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на освободените субекти, финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност, възнагражденията, надзорните мерки и правомощия и мерките за запазване на капитала.

Допълват се основанията за отнемане на лиценз, като се включва възможността това да стане по искане на самата банка. По този начин в закона изрично се обхващат всички хипотези за излизане от пазара както по действащото законодателство на ЕС, така и по българското административно право, в което издаването на индивидуален административен акт се осъществява по инициатива на съответния компетентен орган или на заинтересованото лице.

Предложени са и изменения, свързани с по-ясното разпределение на правомощията на ЕЦБ и БНБ във връзка с осъществявания от тях пруденциален надзор върху банките, с оглед пълното съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции.

Предлагат се изменения и в режима на вътрешните експозиции, с които се прецизират разпоредбите на закона и се адресират идентифицирани проблеми, свързани с констатирани празноти – ясно се посочва редът за вземане на решение от ръководния орган за формиране на вътрешна експозиция и се уреждат изключения от този режим.

С оглед присъединяването на Република България към еврозоната и с цел осигуряване на правна сигурност, предвидимост и прозрачност на процесите, свързани с упражняването на надзор и контрол върху участниците на финансовите пазари, се предлага санкциите, глобите и таксите да бъдат посочени в евро. В тази връзка се предлагат технически редакции в глава петнадесета от ЗКИ.

**3. Изменения, свързани с въвеждане в националното законодателство на Директива (ЕС) 2024/2994 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2024 година за изменение на Директиви 2009/65/ЕО, 2013/36/ЕС и (ЕС) 2019/2034**

Законопроектът включва и разпоредби, транспониращи изисквания на Директива (ЕС) 2024/2994 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2024 година за изменение на Директиви 2009/65/ЕО, 2013/36/ЕС и (ЕС) 2019/2034 по отношение на

третирането на риска от концентрация, произтичащ от експозициите към централни контрагенти, и на риска от контрагента при сделките с деривати, преминаващи централен клиринг.

**4. Изменения в други закони, предложени в преходни и заключителни разпоредби на ЗИД на ЗКИ**

4.1. Изменения в ЗПФИ, свързани с въвеждане в националното законодателство на Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете от екологичен, социален и управленски характер:

Доколкото разпоредбите на Директива 2013/36/ЕС са приложими и по отношение на инвестиционните посредници по чл. 9а, ал. 2 от ЗПФИ, с оглед нормативното обхващане на всички хипотези, включително тези, които касаят инвестиционни посредници с по-сложна и рискова дейност, попадащи в обхвата на чл. 9а, ал. 2 от ЗПФИ, с преходните и заключителни разпоредби на законопроекта се предлагат съответните изменения в ЗПФИ. Въпреки че към настоящия момент в Република България няма такива инвестиционни посредници, с предложените изменения и допълнения в ЗПФИ се цели да се гарантира пълно съответствие с европейската правна рамка.

С оглед присъединяването на Република България към еврозоната и с цел осигуряване на правна сигурност, предвидимост и прозрачност на процесите, свързани с упражняването на надзор и контрол върху участниците на финансовите пазари, се предлага санкциите, глобите и таксите да бъдат посочени в евро. В тази връзка се предлагат технически редакции в чл. 290 - 294е от ЗПФИ, както и в § 1 от допълнителните разпоредби на същия.

4.2. В рамките на мониторинг, осъществен от Европейската комисия, е установена необходимостта от извършване на определени технически редакции и уточнения чрез приемането на нормативни изменения и допълнения в Кодекса за застраховането с оглед осигуряването на пълно съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20 януари 2016 година относно разпространението на застрахователни продукти.

4.3. Законопроектът предвижда редакционни промени в други нормативни актове, произтичащи от измененията и допълненията на разпоредби от ЗКИ, свързани с

промяна в номерацията на разпоредби, отмяна на действащи и създаване на нови разпоредби.

**II. Финансови средства, необходими за прилагането на новата уредба**

Предлаганите със законопроекта изменения водят до увеличаване на административната тежест за заинтересованите страни. За прилагането на предложените нормативни промени обаче не са необходими други мерки и не възникват допълнителни ангажименти, включително финансови, за органите и структурите, участващи в процеса. Предложените промени със ЗИД на ЗКИ не водят до въздействие върху държавния бюджет на Република България.

**III. Очаквани резултати от прилагането на новата уредба**

С предложените със законопроекта изменения и допълнения в пруденциалната рамка се създадат предпоставки за осъществяване на ефективен банков надзор, включително върху клонове на банки от трети държави, както и надзор на инвестиционните посредници по чл. 9а, ал. 2 от ЗПФИ, съгласно правилата, предвидени в Директива 2013/36/ЕС, изменена с (ЕС) 2024/1619. По-конкретно ще се осигури независимостта на надзорните органи на кредитните институции; ще се укрепи основаната на риска капиталова рамка, както и ще се намали административната тежест за малките и несложни институции; ще се осигури по-доброто интегриране на съответните рискове от екологичен, социален и управленски характер в пруденциалната уредба; ще се постигне допълнително хармонизиране на надзорните правомощия и инструменти; и ще се намалят административните разходи на кредитните институции и инвестиционните посредници, за които се прилага пруденциалната рамка, приложима за кредитните институции.

В допълнение, приемането на предложените изменения и допълнения, целящи прецизиране на нормативната уредба, ще осигурят пълна хармонизация с европейското законодателство.

**IV. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз**

Съгласно чл. 1, параграф 4 от Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 г. установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите регламенти и правила относно услугите на информационното общество (Директива (ЕС) 2015/1535), същата не се прилага за правилата, свързани с въпросите, които са предмет на законодателството на Съюза в областта на финансовите услуги, както са изброени

неизчерпателно в приложение II към посочената директива. Наред с това, в законопроекта не се съдържат елементи и правила, които имат характеристиките на технически регламент по смисъла на Директива (ЕС) 2015/1535, включително няма технически спецификации, отнасящи се до предлагани на пазара продукти или услуги. В резултат на изложеното, не се налага нотифициране до Европейската комисия на посочения законопроект.